

ERDÉLYI GAZDA

MECJELENIK

minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félévre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadjatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)

czimzendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

		1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
		széri hirdetéskor					
		ft	kr	kr	kr	kr	kr
16/16	lap	14	36	70	120	160	200
8/16	"	7	18	35	60	80	100
4/16	"	3	9	17	30	40	50
2/16	"	1	75	4	50	8	75
1/16	"	1	90	2	25	4	40

Többzori hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szives megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főtér gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. ftba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Az erdélyi juhsajt készítmódja.

Az erdélyi juhsajt készítmódjára nézve el lehet mondani, hogy: „a hány ház, a ny nyi sz o k á s”, — egyik egy, másik másféle receptet tud, emez titokként tartja, s büszkén dicsekedik egyik vagy másik gazdatársa előtt, ha a juhász a sajt jó-ságát eltalálta; más meg egész tudákossággal adja az utasítást a jó sajt készítmódjára. Pedig fő dolog a jó juhsajt előállításánál: az ojtó jó-sága és a tej meny-nységhez mértékén kívül, főleg a sajtanyagnak egy egészzé való összegyűjtése. Én itt mindjárt előljáró-ban csak egy egyszerű, de célhoz vezető sajt-készí-tési eljárást akarok ismertetni, nem azért, mintha a tapasztaltabb gazdák ennél jobbat nem ismernének, hanem mivel az általam látott többféle methodus kö-zött a legmegfelelőbbnek találom, s mely sajt ké-szítési módnak magam is többször voltam szemtanuja, az elkészített és beért sajtnak pedig még többször izlelője.

Az eljárás következő: a kifejt és megszürt juh-tejet nyáron fejes után kevés ideig állani hagyjuk, ezt azért tanácsos tenni, mivel ez évszak-ban a tej tüstént fejes után oly magas hőmérsékkel bír, hogy ha az ojtót beleteszszük, a megalvás hu-zamos ideig hátráltatva lesz; legjobb ugyanis 20—22° R-ra hűlni engedni a tejet, s ekkor önteni csak bele az ojtót, mert ekkor a sajtanyag a leghama-

rább kiválik őszzsel, — midőn a körleg csekélyebb hő-mérsékkel bír, mint nyáron, fejes után azonnal az ojtás-hoz lehet fogni. Az ojtóból minden 30 itcze tejre egy közönséges ivó pohár 1/3-dát kell számítani, mely műtét s az említett hőmérséki föltétel betartása mel-lett a sajtanyag a tejből 15—20 percz alatt kivá-lik, azaz a tej megalvad. Az ojtóról szólva, nem hagyhatom említés nélkül, miszerint az, a még szo-pó, füvet nem evett, fiatal bárány, vagy borjuból le-gyen véve. A malacz-ajtóról — mint a mely több he-lyütt használtatik — tapasztalt juhászok azt állítják, hogy ennek alkalmazása által a tej megalvadása fe-lette sok időt vesz igénybe.

Mellesleg legyen felemlítve, miszerint az ojtó drágasága és roszasága miatt gyakran hallhatni pa-naszt; ezt kikerülendő, igen tanácsos, ha a gazda idejekorán tavasszal megegyezik egy mészárossal, hogy neki az fiatal bárány, vagy borjuajtót gyűjt-sön, darabját 10—12 krért, mit azután felhasznál-sig maga eltarthat, s így nem lesz kénytelen 80 kr, sőt 1 forinton vásárolni be nyáron és őszzsel az ojtónak darabját.

A tejhez adandó ojtó elkészítése a következő: egy bárány vagy borju gyomrot apró darabokra me-télve, két itcze lágymeleg vizet öntünk rá, s ebből 24 óra múlva naponként kellő mennyiséget felhasználhatunk.

A tej megalvadása által kivált sajtanyagot a kéz-

zel alólról fölfelé gyakorolt lágy ütögetés által elaprózzuk, ezután pedig nagy ügyelettel és csendesen egy összeálló tömegbe gyűjtjük, illetőleg a savótól külön választjuk. Ha ez megtörtént, a savó el lesz távolítva, s a hátramaradt sajtanyagból lassu és egyenletes nyomás által igyekszünk a savót kivenni, és pedig az így összeálló sajtömeget időről időre késsel kétrészre vágva, s a két darabot egymásra fordítva a célból, hogy a savót a sajtból jobban ki lehessen venni. A tömeget folyvást nyomogatni kell minden szétmetszés után, mindaddig, míg az újból egybe nem állott, s míg csak a sajtból kiváló savó tejfehérséget és sűrűséget nem vesz magára: mi ha bekövetkezett, a sajtot kereszt és hossz irányban alkalmazott metszések által apró darabokra metéljük, s most a már előbb leszűrt édes savóból annyit veszünk, a mennyi az egészet átjárja, s ezt a tűznél 38—40 R°-ra felmelegítjük, s a sajtot vele leöntjük, azaz a sajtot megedzük; erre az egészet kézzel felkeverjük, s az imént arra öntött savót újból leszűretjük. Ezt követi a sózás, s a sót szintén jól elkeverjük az elaprózott sajtjal. Ezután a sajtot egy egészszé kell összegyűjteni, miközben szintén lassu kézzeli nyomkodás által igyekezni kell a még visszamaradt tejfehérségű savót a sajtból lehetőleg kinyomni. Végre hátra van a sajtnek a prés alá készítése, mit következőleg végzünk: előlegesen is az összeálló sajtömegnek megfelelő nagyságu kávat veszünk, abba a sajtot belenyomjuk, s itt is folytonos forgatás közt a még mindig szívárgó savót abból lehetőleg eltávolítani igyekszünk, mire azután egy tiszta ruhát terítünk a kávába, s a sajt abba visszahelyezve, a prés alá kerül.

Az így elkészített sajtból 24 órai prés alatt állás, innen kivéve pedig 24 órai erős só vízbe tartás után hűvös, száraz pinczébe helyezve el — később az ugynevezett vajfinomságu téli sajt, mit sokan Bánffy sajtnak neveznek. Huzamos ideig eltartható, csak hogy ezen esetben azon egy hátránya van, hogy t. i. a héjától befelé menve, nagy része elromlik, s csak a legbelső rész lesz ehető; ezen veszteg kikerülése tekintetéből — ha tehetjük — legjobb az eféle sajtot 3—4 hét múlva felhasználni.

Végül még egy sajt készítési módot kívánok — dióhéjban — ismertetni, s ez az ugynevezett:

ostyepka sajt készítés.

Az e körüli eljárás következő: megfejtés után a juhtejhez oltót öntünk, melyből a tej $2\frac{1}{4}$ — $3\frac{1}{4}$ óra

múlva megalvadva, a kivált sajtanyagot egy egészszé összenyomjuk. A hátramaradt savó eltávolítása után a sajtgomolyagot egy edénybe széjjel kell venni, s másodsor összenyomni, mindkétszer csupán kézzel. A második összenyomás után a sajt elkészített egész — a mint fennebb leírva volt — a prés alá tételig; a présbe tétel helyett azonban a sajtból tészés szerinti darab $1\frac{1}{2}$ —2 fontig elvétetik, mely elkülönített darab egy edényben erősen átdolgozandó. Az így tészta módjára átdolgozott sajt a készitendő ostyepka alakjára idomítva, 30° R. meleg vízbe tételik, hol az ostyepka nagyságához mérten 5—10 percig áll. Innen kivéve, a kissé megbőrödött s szivóssá vált sajt darab, a nagyságának megfelelő két darabból álló faformába lesz helyezve, mely pontosan összeillesztve, s erősen összszorítva, 40—45° meleg vízbe tételik 10—12 percze, vigyázva, hogy a víz forrásnak ne induljon. A formából kivéve, már szilárd alakot nyert ostyepkát sós vízzel telt edénybe teszszük, hol 12 óra hosszat érik; mely idő elteltével pár napra hűvös, szellős helyre tételik, s a nevezett sajt készen van, s rögtön élvezhető. Az így készített sajt 6—8 heti időtartam alatt igen izletes; de ezen időn túl kiszárad, s csak reszelve élvezhető.

Vékony Gábor.

A mezőhegyesi és kishéri állami ménesek rövid ismertetése.

II. KISBÉR.

(Vége.)

A következő táblázatban találja a t. olvasó a kishéri ménes-lovak takarmányozását:

	Zab			Széna		
	icsa	font	font	font	font	font
Szopós csikók a 3 héttől bezárólag a 7-ig kapnak	1	—	—	—	—	—
" " a 7-ik " az elválasztásig "	3	—	—	—	—	—
Az elválasztott csikók az elválasztás napjától 1 éves korukig	8	8	3	—	—	—
Egy éves ménnek, midőn legelőre járnak	7	4	6	—	—	—
" " " " nem járnak legelőre	10	8	4	—	—	—
Két " " " " legelőre járnak	10	10	6	—	—	—
" " " " " legelőre járnak	7	4	6	—	—	—
3 " " " " " " " " " "	7	4	6	—	—	—
3 és 4 éves már használatra szánt ménnek	12	10	6	—	—	—
Hágó-mének a hágatási idő alatt	16	10	—	—	—	—
" " " " " " " " " "	13	8	6	—	—	—
Próbamének a hágatási időn kívül	10	8	6	—	—	—
" " a hágatás ideje alatt	15	10	—	—	—	—

		Takarmány- száma		
		itec	Zab	Széná font
Egy éves kancza csikók a legeltetési idény alatt kapnak	7	4	6	
" " " " " idényen kívül "	10	8	4	
" " " " " " idény alatt "	9	10	6	
" " " " " " idényen kívül "	7	4	6	
" " " " " " idényen kívül "	6	4	6	
" " " " " " idényen kívül "	10	10	6	
Televér { csikó nélkül . . . . . kapnak	5	12	6	
	10	12	4	
	15	10	4	
Főli vér { csikó nélkül ha legelőre járnak . kapnak	5	4	6	
	" " " " " " nem járnak "	5	12	6
	ha vemhések, midőn legelőre járnak "	6	4	6
	" " " " s legelőre nem járnak "	7	12	4
	csikóval ha " " " " " "	9	12	6
	" " " " " " " " " " " "	7	6	6
ha igára használatnak . . . . . "	14	12	4	

A televércsikók takarmányozásánál szem előtt tartatik mindig az, hogy az árverezésre kitűzött időig, lehető legnagyobb mérvben kifejlődjenek, és e részben nem megállapított szabály, hanem a szükséghez mérve járnak el az illető közegek saját legjobb belátásuk szerint.

A kanczák csikóikkal együtt kijárnak a legelőre; azonban csak akkor hajtathat ki, midőn a harmat ugy 9 óra körül már felszikkadt, s künn maradnak egész 11 óráig; azután takarmányoztatnak. Délután 2 órától ismét kibajtatnak egész szürkületig. A kisbéri legelők általában szárazok.

A hágatás ideje, szitutygy a szopás tartama is (5 hónap) ugyanaz, mint Mezőhegyesen.

A kisbéri tenyész anyag, — különösen a mén-anyag — mint láttuk — nagyon költséges, de egyszersmint kitünő is; a ménes vezetése szakavatott egyénekre van bízva és ezek helyes eljárása biztosítja a sikert.

A csikó-keh szintutygy mint Mezőhegyesen, gyakran pusztit a csikók között; a betegség kimenetele és a beteg gyógykezelése mindkét helyen ugyanaz. Tartós szeles időben a tüdőlob uralkodik, s a csikókat rendszeren meg szokta tizedelni.

Nagyon gyakran fordul elő a televércsikóknál különösen a mellső lábak hajlása elnyomrodása, rendszeren a térdtől kezdve le; a baj már az első hetekben jelentkezik az ellés után. Legsikerültebbnek bizonyult be a bajjal szemközt F lo hr főorvos azon eljárása, hogy ő a végtagok meghajlott helyeire saját szerkezetű vaspántokat erősít, és több heteken át rajta hagyja. E nehéz vaspántok által a gyenge állatok annyira meg vannak terhelve, hogy folytonosan feküdni kénytelenek; szopni felemeltetnek. Szintutygy mindig átfordíttatnak egyik oldalukról a másikra, nehogy az a hosszszas fekvés által feltörjék.

A fiatal test gyorsan, rohanosan fejlődik, a lág

csontok megkeményednek és a folytonos egyenlő nyomás behatása alatt szabályos végtagokká fejlődnek. E gyakorlat, mint azt az eredmények mutatják és fényesen igazolják, mindig célhoz vezet.

Konhäuser után:
Szentkirályi Ákos.

A szőlészet köréből.

(Eszrevételek Szentgyörgyi József ur ily című czikkére.)

Az „Erd. Gazda“ idei 26-ik számában Szentgyörgyi József ur a „Szőlészet köréből“ ??? című, és tapasztalataira hivatkozással, érvényesíteni kívánt észrevételei által, vándortanárnak F. P.-nak a szőlőművelést tárgyazó alapos utasítását megtámadva, oly művelésmódot hoz javaslatba, melynek elfogadása által minden eddigi, a szőlőművelés körébe vágó, vívmányaink alapjukban ingattatnának meg, ezért nem bírálasképen, hanem azért, hogy már valahára a legfőbb dologban egy értelemre jussunk, szükségesnek tartom, mennyiben tölem kitelik, a bíralt eljárás felett a már csaknem általánosan elfogadott elveket meggyőző okaikkal együtt még egyszer fölemlíteni.

Ajánlja Sz. J. ur. hogy a „szőlőtő felső, ugynevezett szakálygyökereit“ — itteni elnevezés szerint harmatgyökereket — ne távolítsuk el, mert ugymond, miért forgatjuk a földet? miért trágyázzuk? s ha e gyökereket eltávolítjuk, ép azoktól fosztatik meg a szőlőtő, mely a tápszert nyújtó rétegben működik.

E tan el nem fogadható, mert a harmat gyökerek megtűrésének első következtése a sok gyökéshajtás, melyeket egy erőteljes szőlőtőnél meghagyni, mint élődiéket, nem szabad; letördelés vagy vágásuk által pedig a szőlőtő ejtett sebek több kárt okoznak, mint a mennyi előnyt a harmat gyökerek adhatnának; de továbbá a harmat gyökerek megerősödése a szőlőtő anyaggyökereinek rovására történik, pedig a harmat gyökerek soha sem pótolják ki a veszteséget, már csak azért sem, mert a föld felrétegében terjedvén el, midőn száraz idő jár, s így jó bor-év van, vajmi kevés táplálékot szivhatnak fel a csaknem teljesen kiszáradt felrétegből; végre e harmat gyökerek akadályai a kellő művelésnek, miattuk — ha el nem távolítjuk — a szőlő földjét meg sem kapálhatjuk, pedig „miért kell kapálni?“ utasítom tisztelt olvasóimat Vörös Sándor tanár ur az „Erd. Gazda“ 19-ik számában irt ily című jeles czikkére; mi pedig ne feledjük abból e sorokat: „A kapálás indoka az, hogy a természetörök, nedvesség, levegő, meleg, légbeli trágyaanyagok behatásának nyissunk utat a talajba, melyek azt ugy átalakítsák, s oly állapotban tartásák, hogy az abban álló növényzet életigényei mindenben kielégíthessenek.“

A szakértelemmel bíró szőlőművelő az egész világon tavasszal megnyitja a szőlőfa tövét; — nyitás, — azaz a lég behatását lehetővé teszi a föld széthuzása által, ez pedig lehetetlen ott, hol a harmat gyökerek eltávolítva niúcsenek.

Merem állítani, hogy a harmat gyökerek, s ezeknek

testvérei a gyökéjások betegségei a szőlőfának, s egy rendes jó mivélés alatt levő szőlőnél nem is igen jönnek elő; a hol pedig erőre kapnak, ott a termőfa kipusztul, épen úgy, mint más gyümölcsfa is, melynek tövén gyökéjások mutatkoznak. Távolítsuk tehát kiméletlenül el a harinat gyökereket, mint a rossz és hanyag szőlőmivélés egyik és pedig legfőbb bizonyítékát.

A szőlőfa megifjúsítását illetőleg tett észrevételeit Sz. J. urnak nem tartom elég tisztának, azért pár szót erről is szólni szükséges.

Az elvénült szőlőfa oldalából sarjadzó hajtásokat (és nem magát a vén fát) nevezik agginak, a gyökerekből nőtteket pedig gyökéjásoknak; a kettő becse közt a különbség az, hogy a gyökéjások csak a harmadik évben, az agginak pedig már a második évben hajtának termő vesszőt. Ebből én azt következtetem, hogy ott, hol a szőlőtőke megifjúsítása bármi okból szükséges, s ezt mielőbb akarom elérni az agginak meghagyása által eszközölhetem, ha pedig ilyenek nincsenek a szőlőfán, a gyökéjások által. Az agginakból nevelt szőlőfa rövid életű, a gyökéjások megfelelő kezelése által pedig a szőlőkertet állandó jó erőbe lehet tartani; ezért én a gyökéjások kezelését és esetleges eltávolítását épen oly nevezetes mivéletnek tartom a szőlőmivélés körében, mint a magfaválasztást. Mulassunk hosszabbban e tárgynál, nem fog az ártani. Ha Küküllőmegye szőlős kertjeit bejárjuk, alig lehet elvénült szőlőfát látni; mert itt a gyökéjások igen kevés mértékben távolíttatnak el; így van ez a szász székek nagyobb részében is; természetes hát, hogy itt sok fát hagynak, hogy a sok között legyen termőfa is, — de nem gondolják meg annak káros következéseit, mely évenként mind mennyiség, mind főleg milyenség tekintetében mutatkozik. E mivélésmóddal, melyet bokormivélésnek lehetne nevezni, fel kell hagynunk mindennél, ha minden évre biztosítani akarjuk szőlőtermésünket. Fordítsuk azonban e jelenséget hasznunkra, mint olyat, melyben fekszik — nézetem szerint — kulcsa az állandó és sikeres termelésnek, t. i.: mihelyt szükségesnek tartjuk tőkénk megifjúsítását, már két évvel előre neveljünk helyébe mást a gyökéjásokból, hogy így ne vesszünk semmit el az időből; minthogy pedig nagyobb kiterjedésű szőlőmivélésnél, s kivált a hogy jelenben szőlős kerteink állanak, a tökevévelés, vagy a termőfa felrugása minden évben előfordul, nem lehet eléggé ajánlani gazdatársainknak figyelmébe ezen eljárást, mely által a vén tőkének kellő időbeni eltávolítása mellett, szőlőseinket mindig jó és termő erőben tarthatjuk. A felesleges gyökéjások természetesen kivágandók.

A szőlőfedést illetőleg tett közlését Sz. J. urnak, hasonlóan nem tudom ajánlani senkinek, mert az „őszi fedést kevés földdel tarkázva“ tenni, nézetem szerint alig több a semminél. Miért fedjük el a szőlőt? mi céljai vannak az elfedésnek? Erdélyi szőlőmivélő a szó teljes értelmében a téli fagyás ellen fed és kell is hogy fedjen; ugyde ha tarkázva fedem el szőlőfát, s a fedetlen helyek elfagynak, elvesztettem a megfagyott részen felül levő

termőfát is. Fedjünk hát jól. De miként történik ez? Még nem rendezett szőlős kertekben, hol a szőlőfa nincs sorba ültetve, igen nehéz dolog jól fedni, mert a fedés célja először az, hogy szőlőfáinkat megóvjuk mindazon káros behatásoktól, melyek tél folytán előjövnek, annak termékenységet elronthatnák; ilyen káros hatásu nemcsak a hideg, hanem főleg a sok nedvesség; továbbá 2 or: célja a fedési mivéletnek, hogy a szőlőfasorok közeit megnyitva, a földet itt a téli levegő behatásának tegyük ki, mi által annak termékenyítő ereje növeltetik. Ezért én a leghelyesebb fedési módnak azt tartanám, ha ősszel, mielőtt metszés után fedni akarunk, a szőlőfasorok közt levő föld egy részét a fasorok hosszába hányatnók, mit nem meredek hegyeken, vagy lapályon töltögető eke segítségével is meg lehetne tenni, azután a szőlőfa ezen hegyhát élén nyujtatik végig, s végre a sorok közén levő földből befedetik. Ezáltal előrem azt, hogy szőlőfám vízben nem fekszik, s így a rügyek nem vakulnak meg; nem fagy el a termőfa; s végre a sorok között levő föld, melynek alján a gyökerek terjednek szét, megporhanyul, s a táplálatra a víz, levegő sat. befolyása mellett alkalmassá tétetik. Nem újdolgot említettem én itt föl; hiszen a Királyhágón túl, és főleg a lapályokon az Alföldön levő szőlőmivélésnél ezen eszme alkalmazva van; innen is van a nyitás és földés elnevezés; azt is tudom, hogy itt nálunk sok munkáta kerül keresztülvitele; de elmondani szükséges, mint oly módot, mely egyike azoknak, mely által a folytonos, s a minden évi termést biztosíthatjuk, már pedig erre kell törekednünk.

A mit végül Sz. J. úr a Guyot rendszerről mond, mintha az inkább csak a gyenge növésű fajoknak felelne meg, ezen szőlőmivélési rendszer nem ismeréséről, s a csonkázás elmélete nem helyes alkalmazásáról tanuskodik.

A Guyot rendszer alapján nem más, mint Hilibi Haller ugaros szőlőmivélése, és csak annyiban különbözik bármely szálveszszős mivélési módtól, hová a karikás mivélésnőd is tartozik, hogy amannál a jövő évre nevelendő termőfa külön emlőn neveltetik és nem egyszermind azon, melynek főleg az ideai gyümölcs megérleléséről kell gondoskodni. Ha ez így van, pedig nincs másképen, akkor a Guyot rendszeréi nem jó több csonkázás elő, mint bármely más mivélési módnál, legalább nem kell előjöni; mert a termőfa gerezdes hajtásai nem szerfelett igyekeznek nyulni, miután a gerezdeket kell táplálniok; a csapról nevelt, — jövőre megtartandó szálveszszőket pedig idő előtt — augusztus — rövidre csonkázni kár nélkül nem lehet; azért elégedjünk meg azzal, ha a szokott módon, de helyesen, a gerezd nélküli hajtásokat egészen, a hónaljkat az alsó leveleken felül lecsipjük, a kiválasztott magfa végét ne bántuk, hadd nőjen magasra, s ha letöréstől féltjük, hajtjuk a drótra, vagy a karók hegyein előre, míg a csonkítás ideje el nem jő, mert az idő előtti csonkázás a jövő évi termést rontja el.

Ezen kezelésmódot mindenféle szőlőfánál — ha erős növésű is — lehet alkalmazni, hiszen épen ezen módszer van is más kiadásban alkalmazva, azért én nem látom

okát, hogy miért kellessék egy oly mivvelésmódot, mely eddig—egyéb viszonyok mellett—a legjobb bort szolgáltatja, beható kísérlet és alapos ismeret nélkül elítélni, s azoknak csak bizonyos szőlőfajokra alkalmazhatóságát mondani ki.

Nálunk egyáltalában a karikás szőlőmivvelés van elterjedve; mennyi hiányai vannak a karikás művelésnek, főlemlíteni felesleges; bizonyos az, hogy valamennyi művelési rendszerek között a legköltségesebb és legtöbb munkát igényel; tudjuk azt is, hogy e rendszer hosszas élete alatt közönségessé vált azon jelmondat, hogy a szőlő ter-

mése ritka évben sikerül: nem ok nélkül tamadt tehát sokak agyában azon gondolat, hogy e rendszert javítani, vagy mással pótolni kell; ezért ha itt ott e téren javító kísérletek tétetnek, ha eddig ismeretlen mivvelésmódok hozatnak javaslatba, ne törjünk pálcát rögtön felettük, s ne mondjuk ki azokról elszietve azon ítéletet, mit a közönséges falusi gazda a gazdasági gépekről szokott mondani, hogy csak a németnek való az, mert neki ahoz való földje van.

Timár Károly.

T Á R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

VIII.

(G. V.) Azon fényűzés, mely a bécsi világkiállításnak minden osztályában nyilvánul, a magyar boroknál is kifejezésre talál. A főbejárattal szemben gr. Zichy Ferencz szép szekrénye, jobbról balról Eben, Ganz, Brachfeld, Palugyay sat. szebbnél szebb emelvényei diszelegnek; azonban feltűnő, hogy kevés kivétellel, csakis a borkereskedők tűnnek szabadon álló objectumaikkal ki, míg a termelők tulnyomóan nagy része szerényen a közös állványokra vult. Tudjuk jól, hogy takarékos gazda nem szívesen költekezik, midőn külsőségekről van szó; de másrészt kívánhatjuk-e a látogatótól, hogy a közös állványok hosszu során végig haladva, minden egyes nevet elolvasson, feljegyezzen és a hosszu névsorból egyiket másikat mintegy találomra kiválasszon, hogy annál megrendeléseit eszközölhesse. E hosszas fáradság helyett a feltűnően képviselt borkereskedőhöz fordul, ki kellő menyiséget szilárd áron, a legközelebbi vasuti állomásra elszállítani vállalkozik, termelőinkből a bort olcsón megvásárolja és közvetítéséért aránytalanul nagy százalékot nyer! Ismerünk vidékeket, hol a gazdasági termények beszerzése majdnem monopolum gyanánt szerepel némely kereskedő kezében, kivülök nincs vevő. nekik jól, rosszul termésüket el kell adni. A kiállításoknak legnagyobb haszna épen abban áll, hogy a nagy közönség előtt egy vidék, egy ország kincse fel vannak tárva, és ha a bemutatás sikerült, a kiaknázásra ember is, tőke is készségesen találkozik. Ha jelesebb borvidékeink termelői társulva, boraiknak együttes kiállítását rendezték volna, mint tette Tokaj Hegyalja, Fehértemplom, Versecz, a pozsonyi és az erdélyi gazdasági egyesület, akkor kevés költséggel százszorta nagyobb eredményt birtak volna felmutatni. A magyar borok tisztelője és ismerője méltán megvárhatná, hogy p. o. Szegszárd, Eger, Sopron, a Balaton, Somlyó és Arad vidéke, hogy csak néhányat említsünk, megfelelően és együttesen lenne bemutatva; némely borvidék egyetlen-egy palaczkkal sincs képviselve, így a zalamegyey Muraköz sat. E hiányt ko-

rántsem a termelő gazdákra akarjuk róni, mert szerény nézetünk szerint, az országos világkiállítási bizottságnak ily kérdésekkel tüzetesen kellett volna foglalkoznia, s tőle telhetőleg oda működni, hogy p. o. hazánk Nectarja minél több vidékről, minél jobb minőségben képviselve legyen; egyáltalában nagy vonásokkal egy rendszert alkotni, melynek részleteit az egyes vidékek buzgalma dolgozta volna ki. Egy jövődő világkiállítást illetőleg, szolgáljon e hiányok rövid jelzése intő tanuságul és mutassa ki a helyes irányt, melyben haladnunk kell.

A mi a borkiállítást magát illeti, természetesen, itt csak külső benyomásról lehet szó, miután az izlelést, melynek alapján az ítélet kimondatik, a nemzetközi jury a tárlat zajától félrevonultan hajtja végre. A külső benyomás sikere azon gondosságtól függ, melylyel a palaczk el van készítve, s látva, s e thema sokkal érdekesebb, hogysen néhány szót ne ejtsünk róla, előre is megjegyezve, hogy soraink első sorban a termelőket illeti.

A mi mindenekelőtt a palaczkot illeti, mely a bor felvételére szolgál, a magyar osztályban a legszokatlanabb, kalandos, sőt nevetséges alakokat is találunk, pedig a külföld e tekintetben nagyon kényes. Az erdélyi pincze-egyesület által is használt setét palaczkok legajánlatosabbak és az erdélyi collectio már csak azért is kedvezően hat, mert egytől egyig ily mintaszerű boutelliákból áll. A világos fehér üvegek használata hosszabb tartamu kiállítások alkalmával tisztán hátrányosnak mondható, mert a bennük foglalt bor vagy festett víz a nagy hőségben megromolván és színét vesztvén, ocsmány látványt nyujt. A dugaszolás nagy átlagban hiányosnak mondható, s úgy látszik, igen sok termelőnek a légmentes elzárás szükséges voltáról fogalma sincs, a-staniol és ónburkok használata azonban örvendetes mérvben szaporodik.

Legfőbb kifogás az etiquetteirozást illeti, azonban némileg vigasztalhat bennünket azon tapasztalat, hogy e tekintetben Austria is megróvás alá esik. A külföld kívánalma egyszerű és rövid szövegű etiquetteket igényel, — de mit látunk nálunk? Az egyik szemképrázató színvegyületet állit össze, mely izléstelen tarkaságával sért; a

másik a palaczkon arczképét mutatja be; a harmadik 6—8 sornyi szöveg elolvasására kényszerít, a negyedik a pálinka-etiquettek formáját utánozza sat., egy szóval nincs rendszer, nincs biztos megállapodás. Mintaszerű adjustirozás által főképen Korizmics László ismert bortermelőnk és Flandorffer Ignác soproni borkereskedő palaczkjai tűnek ki; nagyon szép a Palugyay etiquettejein látható francia mély nyomat, de költséges voltánál fogva általános elterjedést alig fog nyerni!

Ugyan e csarnokban találjuk Magyarország hirnevesebb czukorgyárainak gyűjteményes kiállítását, mely szép objectum a főbejárattal szemben gróf Zichy Ferencz borai megett van elhelyezve. A nemzetközi jury tagjai nagy elismeréssel adóztak a surányi, czenki, csepreghi, diószeghi sat. gyárak termékeinek, és bennünk újból felébredt azon gondolat, valjon miért ne versenyezhetnénk mi erdélyiek is e téren, mi lehetett oka, hogy a szép kezdet — a kolozsvári czukorgyár — oly gyors véget ért?!

Hazai kenderünket nagyon méltóan látjuk bemutatva, többnyire a bánáti vidékekről, azonban az erdélyi szászok, Késmark és Rimaszombat, is küldöttek néhány csomagot. Birnbaum Jakab, Kaufmann Adolf, Hurz és Narbuth, a Chotek grófok futaki uradalma első helyen említendők, mindezek a nyers termény mellett a gyártás különböző stadiumait is feltüntetik. Óhajtható volna, hogy a kendertermelés minél nagyobb lendületet nyerne, mert még eddig e nyereséges czikk kivitele csak alig érdemel említést.

Gyümölcsizelés július 20-án 1873.

Az erdélyi gazdasági egylet köztelkén termelt 1 féle cseresnye és 1 féle meggy képezte ez alkalommal az izelés tárgyát, u. m.

I. Cseresnye:

A z E u g e n h e r c z e g n ő. Középnagyságu, fekete, hosszuszáru cseresnye. Alakjára nézve szivalaku. Nagyon édes ízű. Magja középnagyságu, nehezen válik el husától. II-rendű.

II. Meggy:

A M o n t m o r e n c y. Rövidszáru, élénkpiros színű meggy. Alakja laposkerekded, hossz-átmérője rövidebb mint szélességi átmérője. Ize felséges, kellemes savanyval vegyített. Magja kicsiny, husától könnyen és teljesen elválik. Tenyésztése nagyon ajánlható. I-rendű.

A keleti marhavész lefolyása.

A keleti marhavész lefolyásáról, mely Magyarországon 1872. évi szeptember 5-én ütött ki és 1873. évi martius 18-án szűnt meg, a földmivelési miniszterium a következő hivatalos jelentést bocsátotta ki:

Ezen földmivelésünket, de különösen állattenyésztésünket oly annyira sujtó járvány, mely Magyarországon 1869., Erdélyben pedig 1870-ik év végétől fogva nem jelentkezett, 1872. évi szeptember 5-én Baranyamegye Starosello, Borjád, Lantsuk és **Háságy** nevű helységeiben újból kiütött; még pedig egy Láng Ja-

kab nevű kereskedő által a kutyerai vásáron Slavoniában vásárolt, itten pedig kisebb csoportokban eladott bosniai szarvasmarhasapat behozatala következtében; és miután az ezen falkából vásárolt marhák tulajdonosai azokat fentnevezett helységeiben a közös legelőre bocsátották, a vész rögtön nagyobb kiterjedést is nyert.

Majdnem egy időben, tehát 1872. szeptemberben a vész — szintén bosniai marhák által — a szomszéd Somogy megyébe is behurczoltatott, és pedig egyszerre három helyre, u. m. Barcsra és a szomszéd dráva-erdei pusztára, továbbá gypes- és a somodori pusztákra.

Innen magyarázható azon körülmény is, miszerint a vész az egymással határos Baranya-, Somogy-, Fehér-, Tolna-, Vas-, Veszprém- és Bács megyékben, valamint Pécs szab. kir. városban igen kevés időközli különbséggel majdnem egyszerre lépett fel, a mennyiben ezen községek és pusztáknak más községek- és pusztákkal való gyakori közlekedése folytán, — mielőtt még hivatalos jelentés tétetett és a kellő elzárások megtörténhettek volna — a vész fertőzés által akadálytalanul továbbterjesztetett.

Mihelyt azonban a miniszteriumnak a vész kiütése tudomásra jutott, egy pillanatig sem késett a vész további behurczolásának és terjedésének meggátlására, valamint a vészragálynak mielőbbi kiirtására szükséges erélyes intézkedéseket megtenni.

Minek folytán a bosniai marha bebocsátásának tökéletes betiltásán s a szerbiainak csak előleges állatorvosi vizsgálat után való bebocsátásán, valamint a horvát-szlavonországi határoknak hazánktól azonnali elzárolásán kívül, a vészes területek közigazgatóságai komolyan felszólították a vész elleni rendszabályoknak egész terjedelmükben való legerélyesebb alkalmazására, s a hol a kebelbeli rendőri közegek elégtelensége megkívánta, — az e czélból a miniszterium által kieszközölt katonai segélynek is igénybe vételére; figyelemztettek egyuttal az illető hatóságok, miszerint ott, hol a vész terjedésének meggátlása, s a vésznek elnyomása egyedül csak a beteg s gyanus marhának azonnali kiirtása által eszközölhető biztosan, a bunkó alkalmazásától ne tartózkodjanak.

Az országnak valamennyi törvényhatóságai ugyanekkor a vész kitöréséről értesítettvén, utasítottak, miszerint haladéknélkül foganatosítsák a fennálló szabályrendeletekben előírt mindazon óvintézkedéseket, melyek a közelgő marhavésznek kiküldésére szükségesek.

A kellő óvintézkedések czélszerű megtételéről, valamint azoknak erélyes végrehajtásáról a központból kiküldött szakértő közegek útján ellenőrző vizsgálatok által biztos meggyőződés szerzettetett.

A törvényhatóságoknál találtató állatorvosok csekély számánál fogva magán állatorvosoknak e czélból való kiküldése s alkalmazása szükségessé válván, a mutatkozott szükséghez képest megfelelő intézkedések történtek.

A közigazgatási közegeknek a folyó hivatalos teendőikkel való elfoglaltsága miatt a törvényhatóságok oly vészbiztosok alkalmazására hatalmaztattak fel, kik kizárólag a vész elleni intézkedések végrehajtásával foglalkozván, eljárásaik által a kívánt sikert biztosítsák.

Az elősorolt intézkedések azonnali egyetemes öltelbelptetésének, úgy nemkülönben a törvényhatóságok részéről a végrehajtás körül kifejtett erélyes s tapintatos eljárásnak köszönhető

főképen, hogy a marhavésznek ezen rendkívüli rohama s villám-sebességgel történt nagy elterjedése daczára, a pusztító véstt ugyszólván az első sorban meglepett Baranya-, Somogy-, Tolna-Fehérmegyékre szoritani sikerült, a mennyiben Bács-, Veszprém-és Vas megyében előfordult egyes esetek a ragályanyag oly nagy bőségénél alig vehetők tekintetbe.

A marhavésznek Pozsonymegyébene kiütése pedig a ragály-nak alsó megyéinkből történt behurcolásából alig származ-tathatik, hanem inkább azon körülménynek tulajdonítható, hogy a gajári szeszgyáros egyszersmind alsó-ausztriai birtokos lévén, ott vásárolt és fertőzött marháit a gajári szeszgyárban állította fel, a mi annál valószínűbb, mivel nevezett gyárban a vész első esetei épen az Auszriából hozott falkából való darabokon ész-leltettek.

Nem tagadható ugyan, hogy a marhavész kiirtására tett in-tézkedések végrehajtása tetemes költségeket is okozott, de más részről szem elől nem tévesztendő, hogy a szükséges eszközök-nek egyetemes és erélyes felhasználása vész esetekben az egye-dül célravezető mód; mert a „principis obsta“ ha valahol, úgy a marhavész elnyomására nézve bizonynyal érvényes, mivel min-den, a járvány elején megtakarított forint később a folytonos költsékezés, a marhavészesség, a gazdálkodás megakasztása, a közlekedés és kereskedelem meggátlása által százakra és ez-rekre növi ki magát.

Hogy az óv- és irtóintézkedéseknek egyetemes és erély-es alkalmazása mily hatással volt a jelenleg lefolyt marha-vészjárványban, legjobban mutatja az eddig még soha el nem ért, valóban meglepő eredmény, midőn t. i. a vésznek oly számos egymástól távol fekvő helyekre történt egyidejű behur-czolása, s annak rövid idő alatt nyolcz megyére s egy sz.

kir. városra való igen sebes elterjedése daczára, a pusztító bajt már is hat hónap alatt végképen kiirtani sikerült.

A vészjárvány ezen tartama alatt:

Pécs sz. kir. városban, Baranya, Bács, Fehér, Pozsony, Somogy, Tolna, Veszprém és Vas megyékben a 28,263 darab marhalétszámból összesen megbetegedett 5525 darab, vagyis 19.5%, ezekből kigyógyult 2890 drb, vagyis 53.3%, és elhullott 2533 drb, vagyis 45.8%, lebunkóztatott beteg 102 drb, vagyis 1.9%, lebunkóztatott gyanss 276 drb. Az egész vesztesség tehát tesz 2914 drbot, vagyis a 28,263 darabból álló marhalétszámnak 10.3%-ját.

A vész lefolyása alatt a hirhedt, ugynevezett csalhatatlan óv- és gyógyszerrel tett kísérletek mind meghiusultak, a mennyiben tudnillik a marhának rendes tartása s kellő ápo-lása mellett épen annyi, sőt még több beteg gyógyult fel min-den gyógyszerelés nélkül, mint bárminő gyógyszerek alkalma-zásánál; és ennélfogva újra bebizonyult azon tapasztalás, hogy a marhavész elleni óvszer egyedül a vészragály behurcolásá-nak megakadályoztatásában, a továbbterjedésének meggátolha-tása elleni módszer pedig a szoros elzárásban s a közlekedésnek tökéletes beszüntetésében keresendő s található.

EGYVELEG.

* Helyreigazítás. Lapunk mult számában „Vi-lágkiállítási levelek VII.“ cz. cikkben a 218-ik lapon a harmadik bekezdés harmadik mondatában: „gyöngye“ áll „gy ö n g y e“ helyett; a tétel tehát így fog hangzani: „oly szivar, melynek boritéka (Deckblatt) gyöngye (Wicke) és

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A h e t i v á s á r		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
á r a k r a j e z á r o k b a n .										
Kolozsvár	julius 24	776—784	700—716	536—550	190—210	424—436	130	150	1000	23
Nagy-Varad	julius 15	550—600	500—540	450—490	160—190	340—360	140	100	950	26
Maros-Vasárhely	julius 17	640—710	484—526	455—470	179—214	—	130—200	160—170	1060	20
Károly-Fehérvár	julius 16	685—700	515—525	390—400	190—195	—	125—130	90—105	1100	20
Nagy-Szeben	május 30	667—727	560—613	447—487	187—213	400	100—105	70	700	22
Brassó	május 30	689—784	602	437—450	186—194	349	—	—	—	20
Beszterce	junius 7	620—720	520	480	180	—	120—160	80—130	750	20
Nagy-Enyed	julius 17	600—650	500—538	400—480	220—230	—	230—240	50—60	1100	20
Szamosujvár	julius 14	650—740	500—580	420—480	160—170	—	160	50	1100	20
Deés	julius 15	760—800	620—680	440—460	190—200	—	190—200	75—100	800	20
Órda	augus 15	660—800	620—680	440—460	290—200	—	190—200	75—100	800	18

Erdélyi földtch mentesítési kötvény 77 — frt kr. Ezüst árkelet 109.

Bécsi marhavásár: Felhajtattott 3677 drb. hizó ökör. A forgalom élénk; árak: gallicziai 34—35½ frt, magyar 33¼—35¼ frt, német hizó ökör 34¼—35¼ frt a vágósuly mázsája.

bele (Einlage) tisztán magyar dohányból áll, meggyújtás után nagyon hevül és dagadoz" stb.

* Félévi vizsgák sorrendje a kolozs-monostori gazd. tanintézetben. A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet 18-⁷²/₇₃-diki tanév nyári félévi vizsgái a következő sorrendben tartatnak meg. Másodéveseknek: Julius hó 28-án: Gazdasági vegytan; 30 án: Mértan; augusztus 1-én: Ásvány- és földtan; 2-án: Baromfitenyésztés és rétművelés; 4-én: Növénytan; 6-án: Növénytermeléstán; 8-án: Küllemtan. — Harmadéveseknek: Julius hó 28-án: Erdészettan; 30-án: Üzlettan; aug. 1-én: Technologia; 2-án: Baromfitenyésztés és rétművelés; 4-én: Statistica és agr. törvények; 6-án: Állatgyógyászat; 7-én: Selyem-, hal- és méhtenyésztés; 8-án: Kertészet és szőlőműveléstán. — Augusztus 9-én: Az első évesek gyakorlati vizsgája. — Augusztus 10-én: A bizonyítványok kiosztása s az év ünnepélyes bezárása. — Kolozs-Monostor, 1873. július hó 17-én. Az igazgatóság.

* Stajerország bortermése 1872-ben, az ottani gazdasági egyesület kimutatása szerint tett: közép-magas fekvésen 16,753 holdon, holdonként átlag 10,30 összesen 172,714 akót; alanti fekvésen 40,015 holdon, holdanként átlagosan 8,34, összesen 333,931 akót; az egész termés holdanként átlagosan 8,92, összesen 506,645 akó. —

TARTALOM: Az erdélyi juhsajt készítmódja. — A mezőhegyesi és kisbéri állami ménesek rövid ismertetése (vége). — A szőlészet köréből. — Társalgó: Világkiállítási levelek VIII. — Gyümölcsizletés július 20-án 1873. — A keleti marhavész lefolyása. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: VÖRÖS SÁNDOR.

Hirdetések.

Jelzálog kölcsönök.

Telekkönyvezett földhirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb összegig 6% kamat 1% törl. illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a leggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástyautca 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3.) (26-48.)

„TISZA“ biztosító és jelzálogbank.

Alaptőke két millió forint oszt. ért.

Eszközöl minden más társulatoknál olcsóbb díjak mellett biztosításokat tűz- és jégkárok ellen, ugy élet és járadékra.

Foglalkozik jelzálog kölcsönök nyújtásával.

Jelen napokban, midőn a veszélyesen uralgó cholera járvány oly hirtelen ragadja ki a gondos szülét óvéi mellől, különösen ajánlja olcsó életbiztosításait.

Példa:

2000 frt tőkéért egyszerű halálesetre biztosítva fizetetik évenként:

ha a biztosító	20	30	40	50 éves
	30 frt 60 kr.	40 frt 02 kr.	55 frt 60 kr.	83 frt.

Biztosításokat elfogadnak, ugy felvilágosítást adnak a vidéken az ügynökök, Kolozsvárt a képviselőség, hivatalos helyiség: főtér 8. szám Tauffer Károly emeletén.

A „TISZA“ biztosító- és jelzálogbank kolozsvári képviselősége:

Kolozsvár, július 6-én 1873.

Br. Bánffy Dezső, képviselő.

Bovánkovits Gyula, titkár.

10—20 (9)